

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології

***БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

*Збірник матеріалів науково-практичної
конференції, присвяченої 65-річчю заснування
Наукової бібліотеки РДГУ 28 серпня 2009 р.*

Рівне-2009

УДК 027.7(477)
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України: досвід та перспективи [Текст]: зб. матеріалів наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ, 28 серп. 2009 р. / за ред.: С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2009. – 96 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С.Н. –
директор Наукової бібліотеки РДГУ

Рецензенти:

Кметь В.Ф. –
директор Наукової бібліотеки Львівського
Національного університету ім. І.Франка, голова
методичного об'єднання бібліотек ВНЗ Західного
регіону України, кандидат історичних наук, доцент

Жук В.М. –
зав. кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного
університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Збірник складений на основі матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ. До нього увійшли тексти доповідей, в яких висвітлено різноаспектну діяльність університетської бібліотеки на сучасному етапі та окреслені перспективи на майбутнє.

Затверджено до друку науково-методичною радою РДГУ,
протокол № 4 від 21 травня 2009 р.

*Наукова бібліотека РДГУ
м. Рівне, вул. Остафова, 31*

3. Ванеев, А.Н. Методическое обеспечение библиотечной деятельности / А.Н. Ванеев // Шкільна бібліотека . – 2006. – №1. – С.106-108.
4. Вергунов, В. Науково-методична діяльність Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук: історія, здобутки, перспективи / В. Вергунов // Бібліотечний вісник. – 2007. – №5. – С.48-53.
5. Виноградова, О.Б. Науково-методична діяльність публічних бібліотек України (70-90-ті роки): автореферат дис. канд. історичних наук / О.Б. Виноградова. – К.: НБУ ім. Б.У. Вернадського, 1998. – 16 с.
6. Ковальчук, Г. Науково-методична діяльність публічних бібліотек Східної України в нових соціокультурних умовах / Г. Ковальчук // Вісник книжкової палати. – 2005. – №7. – С.14-16.

УДК: 027.7:[008+001]

Т.С. ЛАВРЕНЮК

викладач кафедри культурології РДГУ

**БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК
КУЛЬТУРНИЙ ТА НАУКОВИЙ
ОСЕРЕДОК**

Резюме. Розглянуто бібліотеку не тільки як інформаційний, а й виховний центр.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, культура, інформаційні технології.

XXI століття проголошено ЮНЕСКО століттям освіти. А бібліотеки були і залишаються важливим і незамінним осередком підвищення рівня освіченості, адже вони є однією із найважливіших основ цивілізації: не було б їх – зачинилися б навчальні заклади, припинився б розвиток науки. І справді, сьогодні на бібліотеки вищих

навчальних закладів (ВНЗ) покладено важливе завдання – забезпечення інформаційних потреб розвитку освіти, науки, виховання і підвищення духовності – сприяти створенню інтелекту нації.

Зростання кількості вищих навчальних закладів, ролі та престижу вищої освіти серед населення розширюють коло завдань, що стоять перед бібліотеками ВНЗ. Поява нових навчальних дисциплін диктує необхідність перепрофілювання книжкових фондів. У структурі бібліотеки створюються галузеві читальні зали; диференційований підхід до обслуговування читачів зумовлює поділ абонементів, виділяються кафедральні бібліотеки. Але завжди всі питання бібліотечного життя – від поповнення фондів, їх збереження та використання читачами вирішуються у тісній співпраці з ректоратом, деканатами факультетів, кафедрами та викладачами - предметниками. Ресурси бібліотеки (фонди, довідково-пошуковий апарат, сучасні комп'ютерні технології), організація різноманітних інформаційних та культурно-просвітницьких заходів – все спрямовано для досягнення основної мети – забезпечити навчальний процес, наукову діяльність, сприяти виховній роботі вищого навчального закладу [13, 110].

Сьогодні бібліотека – це провідний науково-інформаційний і просвітницький центр ВНЗ.

Історичною практикою доведено, що бібліотеки – це соціальні інститути, без яких суспільство не може бути демократичним, цивілізованим, повноцінним. У них відображається все те, що відбувається в динамічному, соціокультурному житті країни.

Бібліотека ВНЗ– це особливий тип бібліотек, що не тільки сприяє освітньому процесу, а є його складовою частиною. І особливо зараз, коли освіта спрямована на формування цілісної особистості, широти її мислення, готовності до інноваційних процесів, реформа вищої освіти передбачає посилення професійної, освітньої підготовки спеціалістів. Перед такими бібліотеками постають надзвичайно важливі завдання: сприяти особистісно-орієнтованій освіті, надавати високоякісну новітню інформацію, забезпечувати вільний доступ до світових інформаційних джерел, формувати знання у сфері інформаційної культури майбутніх спеціалістів. Саме ступінь інформатизації бібліотек ВНЗ виступає сьогодні умовою впровадження новітніх освітніх технологій [14, 4].

Застосування комп'ютерних технологій підняло роботу всіх підрозділів бібліотеки на новий рівень. Завдяки сучасним автоматизованим програмним системам, маючи вихід до мережі Internet, бібліотеки використовують електронні ресурси, спеціально призначені для відбору, замовлення та придбання літератури не тільки в паперовому вигляді, але й на електронних носіях. Запровадження

новітніх інформаційних технологій вплинуло на модернізацію інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки. Змінились не тільки форми бібліотечної та бібліографічної роботи, але й функції бібліотечних працівників. Сьогодні довідково-бібліографічне обслуговування читачів у бібліотеці неможливо уявити без використання електронного каталогу, різноманітних баз даних та інших інформаційних технологій. Саме вони значною мірою змінили уявлення про роль бібліотеки в навчальному процесі.

Велике значення в діяльності бібліотеки має проведення інформаційних заходів “Днів факультету”, „Днів кафедри”, “Днів дипломника”, “Днів аспіранта”, “Днів інформації” та ін. Головне підґрунтя цих заходів – розкриття інформаційних ресурсів. Студенти, викладачі, аспіранти мають можливість ознайомитися з літературою, підвищити свій рівень інформаційної культури та ін.

У плані активізації науково-інформаційної роботи бібліотека зосереджує свою увагу на підтримці наукової діяльності професорсько-викладацького складу. В останні роки в бібліотеках стали традиційними презентації праць викладачів, які користуються особливою популярністю серед читачів. Вони розширюють інформацію про книгу, її авторів, дають можливість студентам пройти школу наукових дискусій, сприяють формуванню культури мислення, підвищенню рівня знань.

Бібліотека є не тільки інформаційним, а й виховним центром, вона формує світогляд студента, його художній смак, культуру, різнобічні інтереси. Університетські бібліотеки мають чималий досвід проведення просвітницьких заходів для молоді. Тематика їх різноманітна. Це, в першу чергу, форми, спрямовані на популяризацію кращих зразків вітчизняної культури та духовне відродження нації.

Виховуючи у молоді гордість і шану до національного, бібліотека не залишає поза увагою світову культуру. Громадська думка про бібліотеку як компонент культури сформувалася в Україні ще до початку XX століття. Передумовою для цього була поява, доступних для переважної більшості населення, бібліотек, що цінувалися суспільством як важливі культурно-просвітні заклади. Свідчення, що бібліотеки створювались як освітні та культурні заклади, можна знайти у публікаціях того часу. Український бібліотекознавець і педагог С.Сірополко відзначав, що земства, незважаючи на мізерні кошти, які виділялись на справу народної освіти, охоче розширювали мережу народних бібліотек, виходячи з того, що народна бібліотека вважалась такою ж необхідною як і шкільне навчання. Саме бібліотеки С.Сірополко розглядав як важливу складову соціально-культурного прогресу, центри духовності, освіти, виховання підростаючого покоління [9, 15].

Перші теоретичні обґрунтування бібліотеки як соціально-культурного інституту належать представникам початкового періоду розвитку бібліотекознавчої думки в Україні – Л.Хавкіній та Х.Алчевській. Вони, визначаючи сутність бібліотечної роботи, розглядали бібліотеку як важливий соціальний та просвітницький заклад, покликаний активно впливати на стан та розвиток культури, освіти та самоосвіти населення. Загальнолюдська культура, вважала Л. Хавкіна, є фундаментом життя демократичного суспільства. Шлях до культури вона вбачала не лише у ліквідації неграмотності, а й у розповсюдженні серед народу читання як важливого елементу культури. Бібліотека була, на її думку, тим безкоштовним і загальнодоступним закладом, який забезпечує використання книг і читання в найширшому масштабі.

Під впливом чинників зовнішнього середовища відбувається часткова трансформація функцій бібліотек ВНЗ. У сучасних умовах їх діяльність має яскраво виражений когнітивний характер. Сукупність впливу таких чинників як: зміна освітньої парадигми, посилення самоосвітнього компоненту навчального процесу вищої школи, зростання значення інформаційної культури особистості. Саме бібліотекам ВНЗ відводиться особлива роль щодо прищеплення студентам навичок роботи з книгою, уміння користуватися бібліографічними посібниками, каталогами, картотеками, довідковими виданнями, Web-ресурсами та ін.

Бібліотека перебуває в постійному пошуку нових шляхів спілкування із читачем, нових форм роботи з розкриття та популяризації книжкового фонду.

За останні 5 років, як свідчать численні соціологічні дослідження, наш читач-студент суттєво змінився. Тому працівників бібліотеки цікавить кругозір і уподобання молоді, система її цінностей. Переважають загальнолюдські цінності, але, завдяки змінам у суспільстві, наш студент став більш діловим та енергійним, готовим включитися у підприємництво й багато працювати в нових економічних умовах. А це означає, що університети нашої країни виховують якісних спеціалістів, готових до запровадження нового, здатних займатися самоосвітою, працювати з інформаційними технологіями, а також духовно збагачених людей, які сприятимуть розвитку нашої держави.

Піклування про професійний ріст бібліотечних кадрів є однією із відповідальніших ланок методичної роботи. Використовуються різноманітні заходи, спрямовані на підвищення фахового рівня бібліотечних працівників.

Важливим напрямком активного впливу на діяльність бібліотеки є інноваційна діяльність. Інноваційний центр бібліотечного

менеджменту, об'єднує зусилля фахівців усіх підрозділів бібліотеки для запровадження в практику нових форм і методів роботи, і в першу чергу, інформаційних технологій.

Успішна робота бібліотеки була б неможлива без тісної співпраці з усіма кафедрами, підрозділами університету, без допомоги і підтримки з боку ректорату, деканатів, які підтримують усі ініціативи співробітників бібліотеки, допомагають вирішувати найскладніші питання. Бібліотеку поважають і люблять читачі, про що говорять відповіді студентів в анкетних опитуваннях. Адже вона, університетська бібліотека, виконує свою високу місію – сприяння створенню інтелекту нації задля майбутнього нашої держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалова, Э. Функции библиотечной и библиографической систем // НТБ.- 1984. - №6. - С.27-38.
2. Васильченко, Н. Современные проблемы комплектования фондов детских библиотек (на примере Украинской ССР): Автореф. дис. - М., 1975. – С. 29.
3. Ильганаева В. Теоретические аспекты формирования научной базы выбора путей совершенствования деятельности библиотек и библиотечного дела в целом // Библиотека в новой социокультурной ситуации: Сб.статей. - Харьков,1992. – С.51-68.
4. Каліберда, Л. Бібліотека як соціальний інститут // Бібліотеки у розвитку історичної науки в Україні. - К.,1999. - С.66-68.
5. Кононенко, Л. Сучасний стан і проблеми культурно-інформаційної сфери України // Питання культурології: Міжвідомчий зб. наук. статей. - К.,2000. - Вип.16. - С.91.
6. Куликова, А. Текущие поступления и их использование в детских библиотеках // Сов.библиотековедение. - 1975. - №3 - С. 21-31;
7. Медведєва, В. Бібліотечно-інформаційні ресурси як надбання пам'яті і фактор інформаційної мобільності нації // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб.наук. праць. - К., 2000. - Вип.2. - С.46-55.
8. Погрібняк, Г. Становлення та розвиток дитячих бібліотек України. - К., 2003. - 92с
9. Сирополко, С. Народные библиотеки: порядок открытия народных библиотек и их организация. - М.,1910. - 43с.
10. Соколов, А. Социальные функции библиотечной и библиографической деятельности // НТБ. - 1984. - №6. - С.19-27.
11. Столяров, Ю. Библиотека: структурно-функциональный подход. - М: Книга, 1986. - 240с.

12. Хавкина, Л. Книга и библиотека. - М.,1918. - С.11.
13. Чачко, А. Об'єкт бібліотекознавства – сучасна бібліотека в процесі трансформації // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб.наук. праць.-К.,2000. - Вип.2. - С.109-118.
14. Ясьмо, В. Бібліотеки України в соціально-культурному контексті на порозі ХХІ століття // Бібліотека у демократичному суспільстві. - К.,1995. - С.3-5.

УДК: 028-057.875

С.М. ЗІНЧУК

*редактор 1-ї категорії Наукової
бібліотеки Рівненського державного
гуманітарного університету*

**КНИГА І ЧИТАННЯ ЯК
ЗАСОБИ НАВЧАЛЬНО-
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Резюме. *Висвітлено питання ролі книги і читання в навчальному процесі. Проаналізовано використання фондів бібліотеки студентами для задоволення їхніх інформаційних потреб.*

Ключові слова: *джерела інформації, навчальний процес, використання фонду, інформаційна культура, самоосвіта, читання студентів.*

Відомо, що в сучасних умовах стрімко зростає обсяг інформації, тобто світ дедалі стає проінформованим. Тому все більшою проблемою вищої школи стає формування у студентів уміння самостійно орієнтуватися в бурхливому потоці інформації, та поповнювати свої знання. Гадаю, доречним буде згадати мудрий вислів Плутарха: «Голова студента не посудина, яку потрібно наповнювати, а смолоскип, який потрібно запалити». Навчання може стати цікавим та захоплюючим, якщо воно яскраво висвітлюється активною думкою, глибоким почуттям, прагненням до творчості.

З М І С Т

Грипич С.Н.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ 3

Поліщук С.М.

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ
ВНЗ У СВІТЛІ ВИМОГ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ 21

Пізюта В.Г.

СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ.
(З ДОСВІДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ) 29

Коломієць Н.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ РЕТРОСПЕКТИВНОЇ
КОНВЕРСІЇ КАРТКОВИХ КАТАЛОГІВ В ЕЛЕКТРОННІ 33

Ковальчук Л.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ – ВАЖЛИВА
СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ 37

Трачук Л.Ф.

ФОРМИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ
В ЕЛЕКТРОННОМУ СЕРЕДОВИЩІ 44

Остапчук Ю.А.

КРАЄЗНАВЧІ КАТАЛОГИ І КАРТОТЕКИ –
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА
ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ
БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 53

Панай О.В.

РОЗРОБКА МЕРЕЖЕВИХ ДОДАТКІВ 62

Романуха З.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 67

Семенюк Г.П.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДИН
ІЗ ЧИННИКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 71

Лавренюк Т.С.
БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ЯК КУЛЬТУРНИЙ ТА НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК 77

Зінчук С.М.
КНИГА І ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБИ
НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 82

Граб О.В.
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ У СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ „КУЛЬТУРОЛОГІЯ” 87

Наукова бібліотека
Рівненського державного гуманітарного університету

Технічний редактор та коректор
Інна Попик

Комп'ютерна верстка
*Інни Попик,
Олексія Поліщука*

Дизайн
*Олексія Поліщука,
Дмитра Мосурця*

*Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12*